

Çocuklar için Mimari Tasarım ve Kültürel Miras Eğitiminde Müzelerin İşlevi: Finlandiya Ulusal Müzesi Örneği

*

Aynur Çiftçi - Dilek Acer

Öz

Çocuklara yönelik mimarlık eğitiminin amacı çocukların yaşadıkları çevrenin ve kültürel mirasın farkında olmaları ve onlarda kent ve yapı çevre bilincinin oluşturulmasıdır. Bu amaçla Amerika ve Avrupa ülkelerinin birçoğunda mimarlar odaları ya da bağımsız kurumlar tarafından sürdürülen çocuklara ve gençlere yönelik çeşitli programlar ve atölye çalışmaları vardır. Ülkeler geliştirdikleri bu faaliyetler ile mimarlık eğitimini tüm kesimlere ulaştırmaya çalışmaktadırlar. Bu etkinliklerin sayısı gün geçtikçe artmakta, hatta birçok ülkenin ulusal müfredat programlarında mimarlık bir alan olarak yer almaktadır. Günümüzde öğrenme, kitapla ya da okulla sınırlı değildir. “Duvarsız sınıf” olarak tanımlanan müzeler eğitimde önemli mekânlardır. Bu makalede; çocukların mimarlık eğitiminde müzelerin nasıl kullanılabileceği Finlandiya’da bulunan Ulusal Müze kapsamındaki uygulamalar bağlamında tartışılmaya çalışılmıştır. Haziran 2011’de yapılan bir teknik inceleme gezisinde edinilen izlenimlerin ele alındığı bu makalede çocuklara Finlandiya’nın özgün ve geleneksel mimari mirasının resimler, maketler (modeller), oyuncaklar ve gerçek parçalara eşlik eden üç ayrı dilde hazırlanmış bilgilendirme panoları yardımı ile görme, dokunma, okuma ve oyun gibi farklı öğrenme yöntemleri aracılığıyla nasıl öğretilmeye çalışıldığını aktarmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Mimari Tasarım, Müzeler, Müzede Eğitim, Kültürel Miras, Mimari Miras

The Function of Museums on Children's Architectural Design and Cultural Heritage Education: Case of the National Museum of Finland

*

Aynur Çiftçi - Dilek Acer

Abstract

The aim of architectural design education for children is to create awareness for their living area and cultural heritage and to constitute conscience on city and built environment. For this reason there are many different programmes and workshops for children and young people organized by chamber of architects or independent institutions in USA and European countries. The countries are trying by these studies to spread architectural education in every section of society. The numbers of these activities are augmenting from day to day, even architecture takes a place in national education programmes of many countries. Learning is not limited by book or school in present-day. Museums defined as a "classroom without walls" are important places in education. In this paper the function of museums in children's architectural design education is discussed in the context of The National Museum of Finland's activities. The impressions are based on a technical visit realized in 2011. This paper aims to show how the authentic and traditional Finnish architectural heritage is transferred to children through different learning methods such as looking, touching, reading and playing by using the drawings prepared in three different languages, models, toys and real peaces.

Key words: *Children, Architectural Design, Museums, Education at Museum, Cultural Heritage, Architectural Heritage*

Giriş

Günümüz çağdaş eğitiminde müzeler ziyaretçileriyle iletişime geçen, farklı yaş gruplarına eğitim veren, bireysel gelişime katkı sağlayan ve toplumsal kalkınmayı destekleyen dinamik kurumlardır (Karadeniz, 2012: 69). Müzeler sadece eserlerin depolandığı ve sergilendiği mekânlar değil toplumu eğiten, bilgilendiren öğrenme ortamlarıdır. Müzeler kuruluşlarından itibaren eğitim amacını taşımışlardır. Özellikle 20. yüzyıl ortalarından başlayarak eğitim aracılığıyla izleyicilerin müze koleksiyonlarına ulaşmalarını sağlamak, müzelerin en önemli işlevleri arasında kabul edilmiştir. Böylelikle müzecilikte “Müze Eğitimi” olarak adlandırılan ayrı bir alan olarak ortaya çıkmıştır (Erdoğan, 2014: 11).

Müze Eğitimi özellikle zaman ve mekân içinde kendini ve insanları anlama, kültürel mirası sürdürme, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlı bir biçimde ilişkilendirme, kültürel varlıkları, eski eserleri anlama, koruma ve yaşatma, kendi kültürünü ve farklı kültürleri çok yönlü bir yaklaşımla tanıma ve anlama, kuşaklararası anlayış ve empati geliştirme, müzeyi bir yaşam biçimi haline getirme ve müzelere yaşayan kurum niteliği kazandırma çabasıdır (Onur, 2010: 29).

Müzeleri eğitimde bu denli etkin ve verimli kullanmak, çocukların nitelikli öğrenme yaşantılarına önemli katkılarda bulunacaktır. Bu bağlamda ele aldığımızda müzeler çocuklar için mimarlık eğitiminde de önemli ve özel bir konuma sahiptir.

Çocuk, Mimarlık ve Müzeler

Mimarlık eğitimi, öğrenenlere farklı biçimlerde seçenekler sunar. Yaşanan çevreyi gözlemlene ve belgeleme, geçmiş ve geleceğe yolculuk, mimari sergileri ve mimarları ziyaret, mekânla oynamak ve hayal gücünü sonsuz kullanmak bunlardan birkaçıdır. Çocukların mimarlık eğitiminde kullanılacak etkinliklerden bazılarıdır. Bunlara ek olarak çocuklar bu süreçte farklı materyaller kullanarak plan, tasarım, boyama, çizim, ilginç

detayları ve hayal dünyalarının üç boyutlu modelini yaparlar. Materyaller çocukların üst düzey düşünme süreçlerini uyararak farklı bağlantılar yapmalarını sağlar. Bu süreç çocukların kendilerini keşfetmelerine olanak tanır. Özellikle bloklar çocukların temel mimari tasarım eğitiminde kullanılan ve tüm sınıflarda bulunması gereken bir malzemedir (Trogler, 1972: 18,26). Bunlara ek olarak çocuklar, mimarlarla birlikte gerçek bir planlama ve tasarım görevinde yer alabilir, çevreyi kendi amaçları ile ilintilendirerek, kendi beden ölçülerinde barınaklar ve ilginç yapılar yapabilirler (Räsänen, 2006: 16).

Çocuk ve mimarlık çalışmaları, çocuklara mimarlık hakkında bilgi aktarmanın dışında, onların yaşadıkları çevreye nasıl baktıklarını anlamak ve yapılı çevreyi anlamalarına ve doğru algılamalarına yardımcı olmak üzere kurgulanmış çalışmalardan oluşmaktadır. Yapılı çevre eğitimi, kent planlama, mimarî tasarım ve peyzaj tasarımı, tarihî alanların korunması ve bu etkinliklerden doğan konuları kapsamaktadır. Yapılı çevreyi oluşturan ve insanlar tarafından yaratılan mekânlar (köprüler, evler, anıtlar vb.) müfredat programlarındaki birçok konu ile ilişkilendirilebilir. Mimarlık ve maddi kültür, yapılı çevre eğitiminin odak noktasıdır. Yapılı çevre eğitimi, çocukların, dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanların, geçmişte ve şu anda çevreleri ile olan karşılıklı ilişkileri hakkında bilgilerinin artmasını, ayrıca çevresel konulara karşı eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır. Böylelikle, okul ve toplum arasında kuvvetli bir bağ oluşturabilmelerinin yolunu açar (Gökmen, 2010: 63).

Müzeler çocukların mimarlık eğitimi için sınırsız olanaklar sunabilecek mekânlardır. Çünkü, seri üretimle çoğaltılmış veya bilgisayar ortamında üretilip dijital olarak kalitesi artırılmış imgelerle dolu olan günümüz dünyasında müzeleri insanların otantik ve gerçek objeleri görebilecekleri mekânlardır (Clutterbuck, 2008: 73). Müzelerin eğitime dönük amacı, insanların geçmiş kültürleri arasında bir bağ kurulmasına yardımcı olmaktır. Çünkü müzeler kültür ve sanat hazineleridir. Çocuklar için mimarlık eğitiminin hedeflerinden birinin de kültürel mirasın akta-

rılması olduğu göz önünde bulundurulduğunda müzelerin rolü tartışmasız ön plana çıkmaktadır (Acer, 2012: 141).

Bu makalenin amacı çocuk ve mimarlık konusunda müzelerin nasıl kullanılabileceğini somut bir örnek üzerinden açıklamaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda Finlandiya'nın seçilme nedeni; çocuk ve mimarlık konusunda diğer dünya ülkelerine örnek olabilecek uygulamalara sahip olmasıdır. Makalenin bundan sonraki kısmında bir teknik gezi kapsamında ziyaret edilen Helsinki Ulusal Müzesi ve müzedeki çocuklara yönelik mimarlık eğitimi uygulamaları hakkındaki izlenimler yer almaktadır. Bu makalenin ülkemizdeki müzede eğitim uygulamalarına katkı getireceği düşünülmektedir.

Finlandiya Ulusal Müzesi Uygulamaları

Çocuk ve mimarlık çalışmaları batılı bazı ülkelerin eğitim programlarında uzun süredir kendine yer edinmiş bir olgudur. Okulöncesi ve ilkökul düzeyinde olduğu kadar özellikle müze ortamında çocuklara yönelik yapılan düzenlemeler ve kalıcı/geçici sergilere paralel olarak kurgulanan etkinlikler mimarlığın olduğu kadar kültürel ve mimari mirasın aktarılmasında da önemli rol oynar. Eğitim düzeyinin kalitesi ve okul mimarisinin başarısı ile öne çıkan, çocuk ve mimarlık konusunda ARKKI gibi özel bir kurumun var olduğu Finlandiya bu anlamda Avrupa'daki en etkin ülkeler arasında yer almaktadır. Müze özelinde incelendiğinde Eğitim ve Kültür Bakanlığı tarafından yönetilen Helsinki'deki Finlandiya Ulusal Müzesi (The National Museum of Finland) prehistorik dönemlerden itibaren Finlandiya tarihinin sergilendiği bir müze olmasının yanı sıra çocuklar için düzenlenmiş özel katı ile çocuk ve mimarlık olgusuna da yer veren güzel bir örnektir.

Helsinki kent merkezine yakın konumdaki Ulusal Müze 1916'da halka açılmıştır. "Ulusal-romantik" Fin mimarisinin seçkin örneklerinden biri olarak Herman Gesellius, Armas Lindgren ve Eliel Saarinen adlı mimarlar tarafından tasarlanan üç katlı müze binası 1902 yılında seçilen

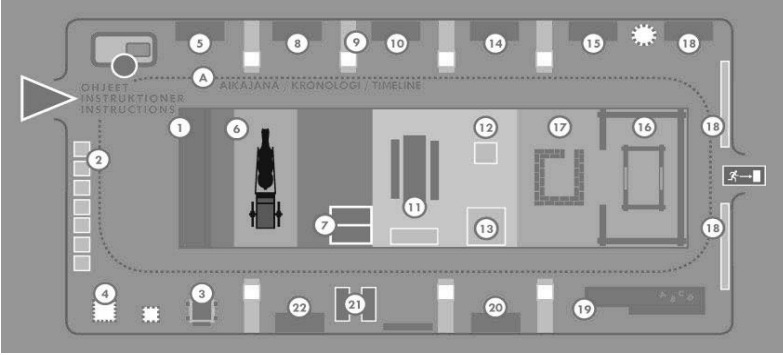
bir yarışma projesinin 1905-1910 yılları arasında inşa edilmesiyle kent dokusundaki yerini almıştır. 5.850 m² büyüklüğündeki müzenin 3.500 m²'si sergilemeye ayrılmış olup bina 1997-2000 yılları arasında elden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Müzede Finlandiya kültürünü yansıtan kalıcı ve geçici sergilerin yanı sıra 212 kişilik bir oditoryum ve toplantı odası vardır. Müze 18 yaşın altındakilere ücretsiz olup çocuklar ve öğretmenleri ücretsiz olarak müzeye girebilirler. Ücretli rehberli turların düzenlendiği müzede okul çocukları 25 kişilik, yuva çocukları ise 20 kişilik gruplar halinde müzeyi ziyaret edebilirler. 2014 yılı verilerine göre müzeyi 26.106 kişi gezmiştir.

Kendilerine ait resmi web sitesinde müzenin ilham verici ve hareketli bir öğrenme yeri olduğu; tarih, din, ahlak, Fince, doküma ve teknik el sanatları, ev, ekonomi, sanat gibi çok çeşitli konularda okul eğitimini tamamlayabileceği belirtilmiştir. Müzenin üçüncü katında dikdörtgen şeklindeki 260 m²'lik bir mekânda düzenlenen Atölye Vintti¹ ("Workshop Vintti" "Easy History) de çocukların Finlandiya kültür ve tarihini elleri ve akıllarını kullanarak öğrenebilecekleri interkatif bir sergi olarak tanıtılmıştır. Atölye Vintti 7 yaşından büyük herkese Salı-Pazar günleri, saat 12-16 arasında açıktır. Yaş sınırı olmaksızın daha küçük çocuklar da yetişkinler eşliğinde sergiyi gezebilirler. 2014 yılı verilerine göre atölyeyi yaklaşık 23'er kişilik çocuk topluluğundan oluşan 95 okul grubu ziyaret etmiş ve 32 gruba doğum günü partisi düzenlenmiştir.

Atölyede çocuklar yün eğirip halı dokumayı, at binmeyi, oy vermeyi, tahta oturmayı deneyimleyebilir, eski Fin kralları ve yöneticilerini, eski ölçü ve ağırlıkları, 1950'lerdeki ofis hayatını tanıyabilirler (www.nba.fi). Çocuklar atölyede Finlandiya'nın tarihi, kültürel ve sosyal hayatı ile ilgili bilgilenirken mimarlık kültürü ve mirası ile de tanışma imkânı bulurlar. Yazının bundan sonraki bölümlerinde başlıklar altında dokunma, görme, oyun, model yapma ve okuma gibi öğrenme yöntemleri ile farklı yaş gruplarındaki çocukları mimarlıkla buluşturan düzenlemelerin ayrıntılarına yer verilmiştir.

¹ Fince'de çatı katı anlamına gelen "vintti" kelimesi aynı zamanda su kuyusu kaldıracı ve büyük bir ağır makara sistemi anlamlarını da taşımaktadır (www.nba.fi).

Plan 1: Atölye Vintti'nin yerleşim düzeni
(16 Kütük Ev, 17 Tuğla Ev, 18 Finlandiya'da Yapı)

Gerçek Parçalara Dokunarak Öğrenme

Müzenin bir köşesinde sergilenen kesik ağaç gövdesi doğal mirasın aktarılmasında gerçek malzemelerden de yararlandığını göstermektedir. "Orman" ("The Forest") başlıklı bilgilendirme panosunda "ağacın yaşını say" ("count the age of a tree") yönlendirmesiyle kesik ağaç gövdesinin üstündeki büyüteç ile çocukların ağaçların her yıl büyüyerek oluşturdukları halkaları saymaları amaçlanmıştır.

Fotoğraf 1: "Orman" panosu ve "Ağacın Yaşını Say" yönlendirmesi

Panoda açık renkteki halkaların ilkbaharda, koyu renk halkaların ise yaz aylarında meydana geldiği, iyi büyüme yıllarında halkaların kalınlığının 1 cm'yi bulabileceği, halkalar sayılarak ağacın yaşının belirlenebileceği bilgisi verilmiştir. Panoda ayrıca ağaç gövdesinin bir diliminin kesit perspektif ve nokta detay çizimi üzerinde “büyümüş halkalar, ilkbahar odunu, yaz odunu, odunun kalbi, iç kabuk, dış kabuk, kambiyum tabakası” gösterilmiştir. Bilgilendirme panosunun altında 7 yaş üstü çocuklar için notuyla “2006 yılında kesildi. Ne zaman büyümeye başladı?” sorusu sorularak çocukların dokunma, inceleme ve gözlem yöntemiyle ağaçları yakından tanımaları sağlanmıştır.

Müzedeki öğrenmenin temel özelliklerinden biri “nesnelere öğrenme” olmasıdır (Onur, 2003: 13). Ağaçlar doğal mirasın bir parçası olduğu kadar malzeme anlamında doğaya bağlı olarak gelişen mimari ve kültürel mirasın da önemli bir bileşenidir. Gerçek bir ağaç gövdesine dokunarak oluşumunu anlamaya çalışan çocukların böylelikle ahşap yapılarda kullanılan geleneksel bir yapı malzemesini yakından tanımaları sağlanmıştır.

Gözlemleyerek Öğrenme

Mimari mirasın tanıtılmasında Finlandiya'nın geleneksel ahşap mimarisini yansıtan ölçekli ev maketlerinden yararlanılmıştır. Müzenin orta bölümünde 2008 yılında İkaalinen Tasarım ve El Sanatları Okulu (İkaalinen College of Crafts and Design) öğrencileri tarafından yapılan Karelian Evi (“The Karelian House”) maketi sergilenmektedir.

Fotoğraf 2. "Karelian Evi"nin maketi ve iç mekân dzeneni

Panodaki bilgilere göre gemiŖte özellikle Karelia bölgesinin doğusunda inŖa edildiklerinden bu adla anılan Karelian Evleri aħŖap yığma yapım tekniğinde aħŖap kütüklerden inŖa edilmiŖ iki katlı konut yapılarıdır. Finlandiya'nın baŖka bir bölgesinde görülmeyen bu konutların üst katları insanların kullanımına alt katları ise inek, koyun tavuk, at gibi çiftlik hayvanlarının barınmasına ayrılmıŖtır.

Fotoğraf 3. "Karelian Evi"nin maketi

Ahşap ev maketi incelendiğinde dış beden duvarlarının geleneksel yöntemde olduğu gibi yuvarlak kesitli ahşap kütüklerin üst üste dizilmesi ve köşelerde çivisiz geçme yöntemiyle oluşturulduğu görülmektedir². İç bölme duvarlarının da yığma yapım tekniğinde inşa edildikleri yan cepheye yansımış ahşap parçalardan anlaşılmaktadır. Maketin kısa kenar cephesinde beyaz renkte boyalı pencere doğrama ve kepenkleri yapılmıştır. Maket evin iki yana eğimli beşik çatısının üstü ahşapla kaplı olup mahyanın üstünde belirli aralıklarda ve mahya ile alın tahtalarının her iki ucunda profilli ahşap bezemeler vardır. Evin iç düzeninin çocuklar tarafından daha iyi anlaşılması için uzun yan cephesinin birinde büyük açıklıklar yapılmış ve mekânların işlevlerini göstermek amacıyla ocak gibi mimari öğeler, ev eşyaları (masa, sandalye) ve hayvan modelleri yerleştirilmiştir. Maket evin bilgilendirme panosunun altında her yaş için uygun olduğu bilgisi vardır.

Müzedeki öğrenmenin temeli duyu kullanmaktır. Dolayısıyla müzenin uygun koşullarda nesnelere yakından gözlemlemeye, elle dokunmaya olanak sağlaması gerekmektedir (Onur, 2010:31). Maket evin gerçek ahşap malzeme ile yapılması, ölçekli ve büyükçe oluşu, bir masa üstünde sergilendiğinden etrafında rahatça gezilebilmesi, dokunulabilmesi, evin içinin neye benzediğinin gösterilmesi, içinde çocukların bağ kurabileceği eşyalar ve hayvanlara yer verilmesi çocukların geleneksel bir konutun dış cephe özelliklerini ve mekân organizasyonunu kolayca anlamalarına izin vermektedir. Bu bağlamda Finlandiya'nın bir bölgesine özgü geleneksel ahşap konutlar hakkında erken yaşta fikir sahibi olan çocukların ülkelerindeki korunması gerekli mimari miras konusunda bilinçlendikleri düşünülebilir.

Oyuncaklarla Oynayarak Öğrenme

"Finlandiya'da Yapı" ("Building in Finland") başlıklı diğer bir panoda "yapı modellerini birleştir" yönlendirmesiyle 5 yaş üstü çocuklardan ev ya da rüzgâr değirmenini yığma veya köşe geçme tekniklerini kullan-

2 Ahşap yığma yapıdaki bu köşe birleşme tekniği ülkemizde Karadeniz bölgesinde "kara boğaz" olarak bilinmektedir (Tuna, 2008: 130).

rak birleştirmeleri istenmiştir. Bir masada her iki yapının modellerini oluşturan küçük ahşap parçalarına ve parçaların nasıl yerleştirilebileceğini gösteren sayılarla kodlanmış 2 çizime yer verilmiştir. Panoda modellerin “Jukolan Talo” oyuncak serisinden “Juho Jussila” fabrikası tarafından piyasaya 1940 yılında sürüldüğü bilgisi yazılıdır.

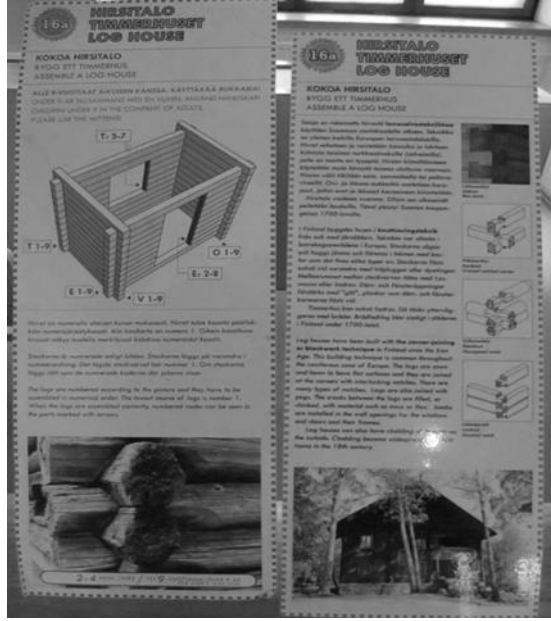

Fotoğraf 4. “Juho Jussila” fabrikası tarafından 1940 yılında üretilen ahşap ev modeli

Müze eğitimi derse değil yaşantıya dayanan bir öğrenme sürecidir. Dolayısıyla eğlenceli olması ve hoşla gitmesi beklenir (Onur, 2003: 13). Oynayarak öğrenme yönteminin ön planda olduğu bu etkinlikte ahşap yapı modellerinin 1940’ta üretilerek satışa sunulmuş olması oldukça dikkat çekicidir. Günümüzde bazı oyuncak firmalarının “mimari çizgi” konseptinde tasarlayıp ürettikleri oyuncakların öncülerinden biri olduğu düşünülen bu serinin yine çocuklar açısından kültürel zenginlik ve farkındalık konusunda etkili olduğu düşünülmektedir.

Ölçekli Modelden Deneyimleyerek Öğrenme

“Kütük Ev” (Log House) başlıklı panoda “Kütük ev birleştiri” yönlendirmesiyle 9 yaş üstü çocukların (9 yaş altındakilerin yetişkinler eşliğinde) eldiven kullanarak ahşap parçaları birleştirip kütük ev yapabilecekleri belirtilmiştir.

Fotoğraf 5. "Kütük Ev" panosunda görülen "Kütük ev bileştir" yönlendirmesi

Panoda kütük evin perspektif çizimine yer verilerek mevcut ahşap parçaların çizimde görülen kodlamaya uygun olarak yerleştirilebileceği, doğru dizildiklerinde ahşap parçaların ("oklar") uçlarındaki harf ve sayıdan oluşan kodların görülebileceği bilgisi verilmiştir. Panoda bir kütük ev ön cephesi, köşe birleşim detayı fotoğrafları ve üç ayrı köşe birleşim detayı çizimleri desteğiyle Finlandiya'da Demir Devri'nden itibaren kütük evler inşa edildiği yazılmıştır. Bu yapıım tekniğinin Avrupa'nın ağaçlı bölgelerinde yaygın olduğu, kütüklerin biçilip baltalanarak yüzeylerinin düzeltildiği, köşelerde çentik atılarak birleştirildikleri, birçok köşe birleşim detayı olduğu, kütüklerin ayrıca ahşap çivilerle de tutturulduğu, aralıkların yosun veya keten gibi malzemelerle doldurulduğu, kapı ve pencere boşluklarının yanlarında söveler bulunduğu, 18. Yüzyılda Fin kasabalarında dış cephelerde ahşap kaplamaların yaygınlaştığı belirtilmiştir.

Fotoğraf 6. “Kütük ev birleştii” yönlendirmesi ile yapılan ahşaptan ölçekli kütük ev modeli

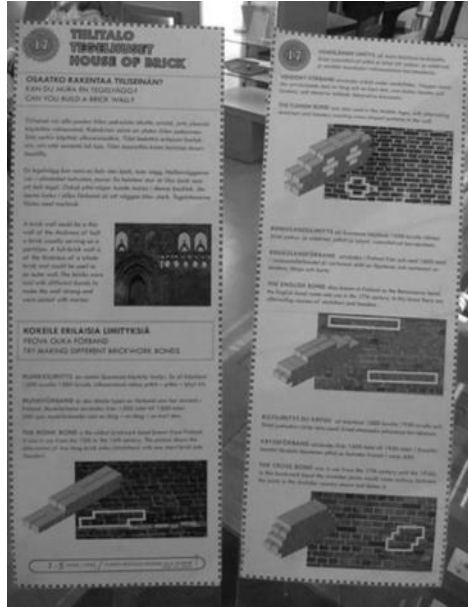
Ahşap kütükten alçak bir duvarla diğer nesnelere ayrılan, bir bölümü kısmen ayağa kaldırılmış ölçekli ahşap kütük ev müzede çocukların dokunarak ve oynayarak öğrenmelerine olanak veren bir düzenleme olarak öne çıkmaktadır. Çocuklar ekip halinde (kütükler en az iki kişi tarafından üst üste koyulabilirler) bedensel bir etkinlikte bulunurken sosyalleşme, dayanışma, eğlence ve tasarım gibi kavramlarla tanışabilirler. Finlandiya’nın korunması gerekli mimari mirasının önemli bir parçasını oluşturan ve Seurasaari Adası’ndaki açık hava müzesinde özgün örnekleri koruma altına alınmış bu yapıları erken yaşta tanıyan çocukların kültürel anlamda farkındalıklarının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Fotoğraf 7. Helsinki’de Seurasaari Adası’ndaki açık hava müzesinde sergilenen özgün kütük evler

“Tuğla Ev” (House of Brick) başlıklı panoda “Tuğla duvar örebilir misin?” yönlendirmesiyle yaş sınırlandırması olmaksızın çocuklardan duvarda asılı görsellere bakarak tuğla malzeme ile “Monk”, “Flaman”, “İngiliz” ve “Çapraz” örgü olmak üzere 4 ayrı tipte tuğla duvar örebilecekleri anlatılmaya çalışılmıştır. Panoda öncelikle tuğla duvarın tuğlanın kalınlığının yarısı kullanılarak yapılan bölücü duvar olduğu, tam tuğla duvarın ise tuğlanın tüm kalınlığının kullanılarak yapılan dış beden duvarları olduğu bilgisi aktarılmıştır. Tuğlaların farklı örgülerde harç ile birleştirildiğinde daha güçlü duvarlar yapıldığı belirtilmiştir.

Panodaki “Farklı tuğla örgüleri yapmayı dene” yönlendirmesiyle fotoğraf görseli yanında kesit perspektif çizimlerle sırasıyla Finlandiya’da bilinen en eski örgü tipi olan ve 13.-16. yüzyıllar arasında kullanılan “Monk Örgü”; Ortaçağ’da kullanılan “Flaman Örgü”; Finlandiya’da Rönesans örgüsü olarak tanınan ve 17. yüzyılda kullanılan “İngiliz Örgü” ve son olarak 17. Yüzyıldan 1950’lere kadar kullanılan “Çapraz Örgü”nün tuğla dizimleri basit cümlelerle anlatılmaya çalışılmıştır.

Fotoğraf8. “Tuğla Ev” başlıklı panoda “tuğla duvar örebilir misin?” yönlendirmesi

Çocukların bir duvar ustası gibi gerçek tuğlalar ile aynı boyut ve renkte ancak daha hafif olan strafor malzemeden tuğlalar kullanarak, geleneksel yöntemlerle 4 farklı duvar örgüsünü oluşturmaya çalışmaları oyun yöntemini de içeren önemli bir etkinlik olarak değerlendirilebilir.

Fotoğraf 9. Gerçek tuğlaboyutunda ve renginde strafor malzemeden tuğlalar ve arka planda ahşap kütük ev.

Erken yaşta mimarlık ve mimari miras konusunda (malzemeler, öğeler, farklı biçimlenişler, ritim, geleneksel yöntemler vb.) farkındalık edinen bir çocuğun ülkesindeki tarihi yapıların değerini anlaması ve korumak için ileride duyarlı hareket etme olasılığı daha yüksektir.

Bilgiyi Hatırlayarak Öğrenme

“Finlandiya’da Yapı” (“Building in Finland”) başlıklı panoda “*Takip eden Fin yapılarını tanımla*” yönlendirmesiyle 9 yaş üstü çocuklardan duvarda asılı farklı dönemlere ait, farklı işlevli 8 yapı fotoğrafına bakarak yapılara ait bilgi etiketini doğru yapı ile eşleştirmeleri istenmiştir. Bilgilendirme panosunda 20. Yüzyılın erken dönemlerinde çimento ve betonarme gelene kadar Finlandiya’da yapıların ahşap, tuğla veya doğal taş ile inşa edildik-

leri; camın 20. Yüzyılda yaygınlaştığı, nihayetinde beton ve çelik iskeletli yapılarda cephe kaplama malzemesi olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Fotoğraf 10. “Finlandiya’da Yapı” başlıklı panoda “*Takip eden Fin yapılarını tanımla*” yönlendirmesi

Müzeler yalnızca eski nesnelerin toplandığı yerler değil, toplumların geçmişleriyle iletişim kurduğu yerlerdir (Clutterbuck, 2008: 71). Müze-deki bu etkinlikle bilgiyi hatırlama ve eşleştirme yöntemi ile çocuklara ülkelerinde farklı dönemlerde, farklı malzemelerle, farklı biçimlenişte yapılar inşa edildiği ve çok katmanlı zengin bir mimari mirasa sahip oldukları hatırlatılmış olabilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Finlandiya Ulusal Müzesi’nde etkileşimli sergi düzenlemeleriyle mimari miras kapsamında ağırlıklı olarak geleneksel Fin ahşap mimarisinin aktarılmaya çalışıldığı gözlenmiştir. Yığma ahşap yapım tekniğine dayanan bu mimari ekolojik özelliğinin yanı sıra sürdürülebilir oluşu, ahşap yapı ustalarının bilgi ve deneyimlerinin izlerini taşıması, halen bulunabilir malzemelerle yapılması gibi özellikleri ile günümüzde uluslararası yasa

ve tüzükler çerçevesinde korunması ve gelecek nesillere aktarılması gereken bir mimari biçimleniştir. Bu bağlamda kültürün ve yapı geleneğinin aktarılmasında erken yaşta çocuk eğitiminin önemini vurgulayan benzer düzenlemelerin zengin bir mimari mirasa sahip ülkemiz müzelerinde de gündeme getirilmesinde fayda vardır. Finlandiya'da olduğu gibi ahşap yığma yapı mimarisinin görüldüğü ülkemizin Karadeniz Bölgesi'ndeki müzelerde üniversitelerin mimarlık, eğitim bilimleri gibi ilgili fakültelerinden ve geleneksel mimariyi bilen, uygulayabilen kişilerden destek alınarak benzer çalışmaların yapılması mümkündür.

Son yıllarda müzelerin sadece ziyaret edilen mekânlar olmak dışında, yaşayan birer organizma olmaları ve ayrıca kültürel mirasımızın bir parçası olarak ele alınmalarının haklı gerekçeleri; müzeleri çocuklar için mimarlık eğitiminde önemli bir yere koymaktadır. Çocuklar için mimarlık eğitiminin kültürel mirasımızın aktarılmasındaki etkin rolü düşünüldüğünde bu süreçte müzelerin önemi bir kez daha anlaşılabilir. Aynı zamanda müzeler mimari yapılarıyla, çocukların mekân algılarının desteklenmesine de olanak tanıyacaktır (Acer, 2012:141). Yerinde inceleme ve gözleme dayalı bu yazının ülkemizdeki müzelerde çocuklarla mimari mirasımızın buluşturulduğu düzenlemeler yapılmasına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Kaynakça

Acer, D. (2012). Çocuklar için mimarlık eğitiminde müzelerin kullanımı. *İ.San (Yay. Haz.)*, Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama içinde (ss.137-143). Ankara: Natural Yayınları.

Clutterbuck, R. (2008). Müzeleri anlamak. *İ.San (Yay. Haz.)*, Eğitim ve müze içinde (ss. 71-81). Ankara: Kök Yayıncılık.

Erdoğan, N. (2014). *Mardin müzesi müze eğitimi etkinlikleri*. Mardin: Mardin Müze Müdürlüğü.

Gökmen, H. (2010). Mimarlık ve çocuk çalışmaları: Yapılı Çevre Eğitimi. *Mimarlık* 352, 76-79.

Karadeniz, C. (2012). Atina'dan çocuk müzesi örnekleri ve Yunanistan'da müze eğitimi. İ.San (Yay. Haz.), Çocuk müzeleri ve yaratıcı drama içinde (ss. 69-90). Ankara: Naturel Yayınları.

Onur, B. (2003). Müze eğitimi: Temel ilkeler ve politikalar. B.Onur (Yay. Haz.), Müze eğitimi seminerleri (1) Akdeniz bölgesi müzeleri içinde (ss. 7-23). Ankara: Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.

Onur, B. (2010). Müze eğitimi ve çocuk müzeleri. B.Onur (Yay. Haz.), Müze eğitimi seminerleri (2) Mardin müzeleri içinde (ss. 29-41). Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Räsänen, J. (2006). Architecture education in Finland. In E. Laaksonen and J. Räsänen (Eds.),

Playce: Architecture education for child renandyouth people (pp.13-18), Helsinki: Alvar Aalto Academy.

Trogler, G.E. (1972). *Begining experiences in architecture*. New York: Litton Educational Publishing, Inc.

Tuna, C. (2008). *Orta Karadeniz Bölgesi Sahil Kesiminde Geleneksel Mimari*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

http://www.nba.fi/en/nationalmuseum/exhibitions/permanent/workshop_vintti

Doç. Dr. Aynur Çiftçi: 1993 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü lisans programından, 1996 yılında aynı üniversitenin Fen Bilimleri Enstitüsü'nün Mimarlık Rölöve-Restorasyon yüksek lisans programından mezun olmuştur. 2004 yılında rölöve-restorasyon programında doktora çalışmasını tamamlayan yazar 2012 yılında doçent unvanını almıştır. 1997 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Restorasyon Anabilim Dalı'nda görev yapmakta ve kültürel/ mimari mirasın belgelenmesi, korunması, onarılması ile çocuk ve mimarlık konularında çalışmalarına devam etmektedir. **E-mail:** cifci@yildiz.edu.tr

Doç. Dr. Dilek Acer: 1995 yılında Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü'nden mezun olmuş ve aynı bölümden 1999 yılında bilim uzmanlığını almıştır. 1995-2003 yılları arasında özel ve resmi kurumlarda okul öncesi eğitimcisi olarak çalışmıştır. 2006 yılında Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde doktora çalışmasını tamamlamıştır. 2008 yılında TÜBİTAK'tan kazanmış olduğu burs kapsamında, 1 yıl boyunca Amerika Birleşik Devletleri'nin, New Mexico eyaletinde bulunan New Mexico Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde çocukların mimarlık ve tasarım eğitimleri konusunda doktora sonrası çalışmasını gerçekleştirmiştir. 2013 yılında Doçentlik unvanını almıştır. 2003 yılından itibaren Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı'nda görev yapan yazar, erken çocukluk döneminde estetik, sanat, öğrenme ortamları, mimarlık ve tasarım eğitimi konularında çalışmalar yapmaktadır. **E-mail:** dilekacer@yahoo.com